

SURİYELİ GÖÇÜNÜN GÖÇMENLERE EV SAHİPLİĞİ YAPAN ÜLKELERE ETKİLERİ VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN GÖÇÜ ÖNLEME POLİTİKALARI*

Veysel KARKIN*
Abdullah KARA**

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 28/12/2023; Düzeltme/Revised: 30/12/2023

Kabul/Accepted: 30/12/2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf/Cite as: Karkin, V. ve Kara, A. (2023). Suriyeli Göçünün Göçmenlere Ev Sahipliği Yapan Ülkelere Etkileri ve Uluslararası Örgütlerin Göçü Önleme Politikaları. *DÜMAD (Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi)*, 6(2), 112-135. <https://doi.org/10.58853/dumad.1411144>

Özet

Arap Baharı olarak adlandırılan kitlesel olaylar beraberinde büyük bir göç hareketine sebep olmuştur. Bu hareketin nedenlerine baktığımızda, ekonomik istikrarsızlık, dengesiz gelir dağılımı, yolsuzluk, insan hakları konusunda yaşanan sıkıntılar gibi sebeplerden dolayı insanlar yer değiştirmişlerdir. Suriye’de yaşanan olaylar hiç şüphesiz en fazla Türkiye ve akabinde Avrupalı ülkeleri etkilemiştir. Yaşanan bu göç hareketi ulusötesi örgütleri Suriyedeki göç problemini çözmek için politikalar üretmeye itmiştir. Bu örgütler aynı zamanda devletler ve yerel otoriteler ile birlikte göç politikaları üretmede araçlar haline gelmiştir. Uluslararası göç örgütleri arasında Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Avrupa Birliği, birçok yerel ve uluslararası STK’lar bulunmaktadır. Bu örgütler Suriyeli mültecilerin barınma, konaklama, güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanması için politikalar üretmeye çalışmışlardır. Suriyeli göçü sorunu devam ederken beraberinde birçok ülkeyi de etkilemektedir. Bu örgütler etkilenen ülkelerde diğer kuruluşlar ile birlikte çalışarak küresel anlamda göçe yönelik kalıcı politikalar üretmeye çalışmaktadırlar. Bu çalışmada göç krizlerinde uluslararası örgütlerin faaliyetleri, göçten etkilenen ülkelerdeki mültecilerin sayıları, göçün çözümüne yönelik faaliyetler üzerinde durularak göç alanında yapılan veya yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı ve Suriye, Suriyeli kitlesel göçü, Uluslararası göç örgütleri, Göçmen politikaları.

* Bu araştırma sürecinde; TR Dizin 2020 kuralları kapsamında “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde” yer alan tüm kurallara uyulmuş ve yönergenin ikinci bölümünde yer alan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemlerden” hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırma “Etik Kurul İzni” gerektirmeyen bir çalışmadır.

* Uzman, Gaziantep Üniversitesi, (e-posta: krknvysl@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0003-3651-1390).

** Dr., Bağımsız Araştırmacı, (e-posta: abduhahkara01@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-9771-7950).

EFFECTS OF SYRIAN MIGRATION ON COUNTRIES HOSTING IMMIGRANTS AND MIGRATION PREVENTION POLICIES OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract

The mass events called the Arab Spring caused a large migration movement. When we look at the reasons for this movement, people moved due to reasons such as economic instability, unbalanced income distribution, corruption, and problems with human rights. The events in Syria undoubtedly affected Türkiye and subsequently European countries the most. This migration movement has pushed transnational organizations to produce policies to solve the migration problem in Syria. These organizations have also become intermediaries in producing migration policies together with states and local authorities. International migration organizations include the International Organization for Migration (IOM), the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the European Union, and many local and international NGOs. These organizations have tried to produce policies to meet the needs of Syrian refugees such as shelter, accommodation and security. While the Syrian migration problem continues, it also affects many countries. These organizations work together with other organizations in the affected countries to produce permanent policies for global migration. In this study, we tried to contribute to the studies done or to be done in the field of migration by focusing on the activities of international organizations in migration crises, the number of refugees in countries affected by migration, and activities aimed at solving migration.

Keywords: Arab Spring and Syria, Syrian mass migration, International migration organizations, Immigrant policies.

Giriş

Savaş, insanların yeryüzünde var olmasıyla ortaya çıkan ve özünde ülke/ ülkelerin maddi ve manevi değerlere sahip olma dürtüsüne dayanan bir olgudur. Dolayısıyla tarih boyunca iç ve dış odaklı savaşlar ülkelerin varlıklarını sürdürüp sürdüremeyeceklerinin de bir sınava olmuştur (Kuzgun, 2023, s. 159). Savaş ve göçlerin toplumları şekillendirdiği Ortadoğu, Doğuyla Batıyı, Akdeniz ile Hint Okyanusu'nu Rusya ile sıcak denizleri birbirine bağlayan ve jeopolitik konumu nedeniyle de her devirde dünya siyasetine yön veren büyük güçlerin hedef noktası olmuştur (Kuzgun, 2020, 397; Kuzgun, 2015, s. 282). Ortadoğu'nun bu konumu içerisinde bulunan ülkeleri yer altı ya da yer üstü kaynaklarına bağlı olarak zaman zaman çeşitli çatışma iklimleri içerisinde bırakmıştır. Ortadoğu coğrafyasında yaşanan sorunlar ise bölgede yaşayan insanları kargaşa ya da ölümden uzak noktalara sürüklemiştir. Tarih boyunca Ortadoğu üzerinde taşları yerinden oynatan birçok olay yaşanmakla birlikte bu olayların sonuncusu ve en etkili olanı olarak gösterebileceğimiz Arap Baharı olayları birçok Ortadoğu ülkesini etkilemiştir. Bu olayların sonucu olarak da milyonlarca insan vatanlarını terk etmek zorunda kalmıştır. Arap Baharı olaylarının görüldüğü ülkelerden biri olan Suriye'de yaşanan iç çatışma ve bunun sonucunda yaşanan göç krizinin arka planı ve nedenleri, tarih boyunca insan göçünü şekillendiren çeşitli ekonomik, kültürel, politik, sosyal ve çevresel faktörlere bakılarak

izlenebilir. Göçler bireylerin kalan hayatını ve sonraki nesilleri de etkileyen kolektif eylemlerdir (Kalaycı, 2018, s. 47-51; Kolutek ve Savaşgür, 2023, s.178). Suriye örneğinde, kriz 2011'de başlamış, çatışma ve şiddetten kaçıp sığınmak isteyen büyük bir insan akınına yol açmıştır. Bu zorunlu göçün hem gönderen hem de alan ülkeler üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bu nedenle Suriye’de yaşanan ve çeşitli coğrafyalara da yansıyan göç durumunun nedenleri ve sonuçlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Suriye göç krizi ortaya çıktığında, uluslararası kuruluşlar çeşitli göç politikaları ve girişimleri yoluyla krizin etkilerini yönetmede ve hafifletmede önemli bir rol oynamışlardır (Özdemir, 2016, s. 90-93; Salmaşur ve Şahin, 2020, s. 90).

Suriye göçünün ev sahibi ülkeler üzerindeki etkisi önemli ve çeşitlidir. Türkiye gibi ülkeler milyonlarca mülteciye ev sahipliği yaparak krizin yükünü üstlenmektedir. Göçün sosyo-ekonomik etkileri, ev sahibi ülkelerin yeni Suriyeli sakinlerine yeterli kaynak, hizmet ve fırsatlar sağlama zorluklarıyla boğuşması nedeniyle özellikle belirgindir. Örneğin Avrupa'da sığınma talebinde bulunan Suriyelilerin sayısı Ekim 2016 itibarıyla 884.461'e ulaşmıştır ve bu durum yerel topluluklar ve hükümetler üzerinde ciddi bir yük oluşturmuştur. Buna karşılık, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği gibi uluslararası kuruluşlar, ev sahibi ülkelerin üzerindeki yükü hafifletmeyi ve yerel ve mülteci nüfus arasında sosyal uyumu teşvik etmeyi amaçlayan politika ve programlar uygulamaya koymuşlardır (Kaypak ve Bimay, 2016, s. 85).

Çeşitli zorluklara maruz kalan Suriyeli mülteciler, ev sahibi ülkelerde hayatlarını yeniden inşa etmeye çalışırken çeşitli zorluklarla karşılaşılıyor. Bu zorluklar arasında şunlar yer almaktadır:

- Barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlara erişim
 - Sınırlı istihdam fırsatları ve işgücü piyasasında sömürü riski
 - Ev sahibi topluluklarda sosyal entegrasyon ve ayrımcılık ve ötekileştirme potansiyeli
- (ILO, 2017, s. 5)

Bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla uluslararası kuruluşlar, mültecilerin refahını ve yeni topluluklara entegrasyonunu destekleyecek hedefli politikalar ve programlar geliştirmiştir. Ayrıca yerel yönetimler ve belediye yetkilileri, bu girişimlerin uygulanmasında ve hem mülteciler hem de ev sahibi topluluklar için daha kapsayıcı bir ortamın teşvik edilmesinde hayati bir rol oynamaktadır (Şen, 2020, s. 67).

1. Suriye Göç Krizinin Arka Planı

Suriye Göç Krizinin kökleri, Arap Baharı'nın etkileriyle şekillenen özgürlük isteklerinin halklar üzerinde yarattığı etkinin tezahürü ile başlamıştır. Dolayısıyla özgürlük ve demokrasi isteyen halk gruplarının demokratik istekleri Suriye rejimince hoş karşılanmamış ve baskılanmak istenmiştir. Bu durum ülke içerisinde çatışmaların başlaması ile sonuçlanmıştır. Bu çatışmalarda Suriye ordusu ve hükümeti iç isyancı gruplarla karşı karşıya gelmiştir (Kalaycı, 2016, s. 1007; Özdemir, 2016, s. 90). Bu savaş, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük mülteci krizlerinden birine yol açmıştır. Milyonlarca Suriye vatandaşı Yerinden edilerek bu krizden etkilenmiş olup sorunlarına henüz kalıcı bir çözüm bulunamamıştır. Durumun ciddiyeti sadece ilgili devletler tarafından değil, çatışmadan doğrudan etkilenen kişiler tarafından da hissedilmektedir (Bozkurt, 2018, s. 62).

Uluslararası toplum ve çeşitli yardım kuruluşları, Suriye Göç Krizine yanıt vermede çok önemli bir rol oynamıştır. Suriye Göç Krizi, sadece Avrupa için değil aynı zamanda uluslararası toplum için de bir güvenlik sorunu olarak kabul edilmektedir. Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi ülkeler krizden önemli ölçüde etkilenmiş olup, Türkiye en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Bu ülkeler, acil insani yardım sağlamanın yanı sıra, krizin yol açtığı karmaşık güvenlik ve siyasi zorluklarla da baş etmek zorunda kalmıştır. Bu durum, bölgesel tepkinin devam eden krize yanıt vermede yetersiz kalması nedeniyle, uluslararası toplumun daha koordineli ve kapsamlı bir yaklaşım çağrısı yapmasına yol açmıştır (Çetiner, 2020, s. 658).

Suriye Göç Krizi devam ettikçe insani yardıma duyulan ihtiyaç da giderek acil hale gelmektedir. Kriz, modern zamanların en büyük ölçekli, uzun süreli ve karmaşık insani krizlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu durum aşağıda dile getirilen sonuçlara yol açmıştır:

- Suriye vatandaşlarının büyük ölçekli yerinden edilmesi
- Ev sahibi ülkelerdeki kısıtlı kaynaklar ve altyapı
- Artan güvenlik kaygıları ve siyasi gerilimler

Suriye ile Türkiye gibi komşu ülkeler arasındaki göçlerin tarihsel bağlamı göz önüne alındığında, mevcut krizin uluslararası toplumun daha etkili ve birleşik bir tepkiyi gerektirdiği açıktır. Bu, yalnızca acil insani ihtiyaçların karşılanmasını değil, aynı zamanda krizin temel nedenlerine uzun vadeli çözümler bulmayı da içerecektir (Ilgıt ve Çetiner, 2019, s. 515).

2. Suriye'deki Göç Krizinin Nedenleri

Suriye'deki göç krizinin kökleri, sonunda yıkıcı bir iç savaşa yol açan siyasi ve sosyal faktörlerin karmaşık etkileşimine dayanmaktadır. Mart 2011'de Suriye'de siyasi hoşnutsuzluk ve ekonomik sıkıntıların alevlendirdiği rejim karşıtı gösteriler başlamıştır. Siyasi nedenler arasında baskıcı ve totaliter rejimler toplumsal huzursuzluğun oluşmasında önemli rol oynamıştır. (Kalaycı, 2021, s. 80-85). 1946'dan bu yana iktidarda olan Esed ailesi, ülke yönetimi üzerindeki hakimiyetini istikrarlı bir şekilde sürdürmüştür. Bu siyasi iklim, işsizlik ve zorlu yaşam koşulları gibi ekonomik zorluklarla birleştiğinde toplumsal hareketler için doğal bir ortam yaratmış ve sonunda Suriye iç savaşının patlak vermesine neden olmuştur (Delioğlu ve Kalaycı, 2022, s. 243; Özdemir, 2016, s. 87).

Suriye'deki çatışmanın ekonomik etkisi hem önemli hem de geniş kapsamlı olmuştur. Savaş sadece ülkenin altyapısını harap etmekle kalmamış, aynı zamanda ekonomisini de bozarak mevcut sosyo-ekonomik sorunları daha da kötüleştirmiştir. Krize önerilen çözümlerden biri, büyümenin ana kaynağı olan özel yatırımların artırılması olmuştur. Ancak bu ekonomik strateji, çatışmanın temel nedenlerini ele alma konusunda sınırlı yaklaşımdan ileriye gitmemiştir. Üstelik savaş, komşu ülkelere büyük miktarda Suriyeli mülteci akınına neden olmuş ve bu ülkelerin ekonomileri üzerinde ilave bir baskı oluşturmuştur. Sonuç olarak, Suriye'deki göç krizinin yalnızca Suriye'de değil, çevre ülkelerde de derin ekonomik sonuçları olmuştur (Özdemir, 2016, s. 87).

Suriyeli mülteci krizinin önemli bölgesel ve küresel etkileri olmuştur. Mart 2011'de Tunus'ta başlayan göç olgusu hızla Arap dünyasına yayılarak Arap ülkelerinde değişim talebini doğurmuştur. Suriye'deki iç savaş 12. yılına girerken, çatışmanın etkileri giderek ekonomik ve sosyal alanlara da yayılmıştır. Türkiye gibi ülkeler, Suriyeli mülteci krizinin doğrudan etkisini yaşamış, birçok mülteci kendi sınırları içerisinde barınma ve yardım arayışına girmiştir. Yerinden edilmiş kişilerin bu büyük akını, Türkiye'de ve dünyanın diğer bölgelerinde göçle bağlantılı bir dizi soruna yol açmıştır. Ayrıca kriz, ekonomik kaynakların adaletsiz dağılımı, iklim değişikliğinden kaynaklanan çevre sorunları ve uluslararası enerji kaynakları gibi daha geniş küresel sorunları da ön plana çıkarmıştır (Özdemir, 2017, s. 115; Kaypak ve Bimay, 2016, s. 85).

3. Suriye Göçünün Ev Sahibi Ülkelere Etkisi

Suriye iç savaşından etkilenip ülkesini terk etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların başlangıçta durakları Suriye'nin sınır komşusu olan ülkeler olsa da zamanla bu durum değişmiş, Suriyeli sığınmacılar dünyanın farklı bölgelerine yayılmışlardır. Kendi ülkelerinde yaşanan iç savaştan dolayı Suriyeliler ülkelerini terk ederek bir kitlesel göç hareketi başlatmışlardır. Bu

kitlesel göç hareketlerinin durak noktalarını ise farklı ülke ya da coğrafyalar oluşturmuştur. Suriyeli sığınmacılar dışında aynı dönem içerisinde farklı insan grupları da ülkelerini terk ederek farklı coğrafyalara doğu bir hareket içerisinde girmişlerdir. Suriyeliler dışındaki bu insan grupları ise Afganistan, Somali, Irak, Sudan ve Kongo gibi siyasal ve sosyal çatışmalardan kaçan yüz binlerce insandan oluşmuştur. Her ne kadar farklı ülkelere kitlesel göç dalgaları yaşansa da bu göçlerin en büyük etkiye sahip olanını Suriyeli kitlesel göçü oluşturmuştur. Dolayısıyla Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Suriyeliler önce komşu olan beş ülkeye sonrasında ise başka ülkelere göç etmişlerdir (Keely, 2001, s. 103-110).

Suriye iç savaşı neticesinde yaklaşık 13 milyon insan yer değiştirmiştir. Suriyelilerin yarısı kendi ülkeleri içerisinde kısmen güvenli bölgelere, diğer kısmı ise komşu ülkelere, Avrupa ülkelerine ve Kuzey Amerika ülkelerine göç etmiştir. PEW araştırma şirketinin yaptığı araştırma neticesinde 2017 yılı sonu itibariyle Türkiye’de 3 milyon 400 bin kişi, 2023 itibariyle de 3 milyon 189 bin 434 kişi, Lübnan’da 1 milyon, Ürdün’de 660 bin, Irak’ta 250 bin Suriyeli olduğu tespit edilmiştir. Komşu ülkelere göç eden Suriyeliler göç eden toplam nüfusun yüzde 41’ni oluşturmaktadır. Yaklaşık 150 bin Suriyeli ’de Kuzey Afrika ülkelerine göç etmiştir. 1 milyon mülteci ise Avrupa’ya göç etmiştir. Avrupa ülkelerinden Almanya’daki sayı 530 bin olarak tespit edilmiştir. İsveç’te bu sayı 110 bin, Avusturya’da 50 bin kişi olarak verilmiştir. Bu sayı Kuzey Amerika’da 100 bin kişi’dir. Kanada’da 52 bin kişi, ABD’de ise 21 bin Suriyeli olarak tespit edilmiştir. ABD’de geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı ise 8 bin kişi’dir (URL-1).

Suriyeli kitlesel göç krizinden en çok etkilenen ülkeler Suriye ile sınır komşusu olan ülkeler olmuştur. Bu ülkeler arasında en fazla sayıda Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke ise Türkiye’dir. 2023 yılı itibariyle Türkiye’de kayıt altına alınmış olan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sayısı 19 Ekim 2023 tarihinde bir önceki aya göre 24 bin 507 kişi azalma göstermiş olup toplam 3 milyon 264 bin 248 kişi olarak kayda geçmiştir. Kayıtlı Suriyeli sayısı ise 1 Ocak 2023 tarihinden bu yana 271 bin 650 kişi azalarak son 7 yılın en düşük seviyesine gerilemiştir. Türkiye’deki Suriyeli erkek ve kadın sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 1. Türkiye'deki Suriyelilerin Kadın ve Erkek Olarak toplam sayısı (2023)

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM
0-4 Yaş Arası	254.229	237.882	492.111
5-9 Yaş Arası	265.414	250.151	515.565
10-14 Yaş Arası	185.124	175.438	360.562
15-18 Yaş Arası	126.819	114.905	241.724
19-24 Yaş Arası	201.774	171.473	373.247
25-29 Yaş Arası	180.507	146.269	326.776
30-34 Yaş Arası	130.851	107.348	238.199
35-39 Yaş Arası	108.758	91.130	199.888
40-44 Yaş Arası	77.600	69.657	147.257
45-49 Yaş Arası	52.764	55.034	107.798
50-54 Yaş Arası	40.989	42.535	83.524
55-59 Yaş Arası	32.097	33.955	66.052
60-64 Yaş Arası	21.036	22.891	43.927
65-69 Yaş Arası	14.567	16.122	30.689
70-74 Yaş Arası	8.622	9.565	18.187
75-79 Yaş Arası	4.284	5.231	9.515
80-84 Yaş Arası	2.124	2.893	5.017
85-89 Yaş Arası	1.027	1.482	2.509
90+ Yaş Arası	683	1.018	1.701
TOPLAM	1.709.269	1.554.979	3.264.248

(URL-2)

Tabloya bakıldığında erkeklerin sayısı kadınların sayısından 154.290 kişi daha fazladır. Suriyeli kadın ve erkek sayılarına baktığımızda yaş olarak 5-9 yaş arası toplamda 515.565 olarak verilmiştir. Bu sayı diğer yaş aralıklarına oranla en fazla sayı olarak ön plana çıkmaktadır. Buradan Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin doğurganlık oranının yüksek olduğu çıkarımında bulunabiliriz. Bu sayıyı takip eden 19-24 yaş arası kadın ve erkek toplamı 373.247, 25-29 yaş arası 326.776 ve 30-34 yaş arası 238.199 kişi olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de 19 Ekim 2023 tarihi itibarıyla geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 74 bin 814 olarak tespit edilmiştir. Bu sayı Eylül ayında 75 bin 244, 2023'ün başında ise 47 bin 603 olarak verilmiştir. Türkiye'de şubat ayında yaşanan depremden sonra kamplarda yaşayan Suriyelilerin sayısında az da olsa artış görülürken şehirlerde yaşayan Suriyelilerin sayısında ise azalma olmuştur. Gerek depremden dolayı gerekse ekonomik şartlardan dolayı insanlar kamplara yönelmiştir.

Türkiye'de 2023 yılında şehirlerde yaşayan Suriyeli sayısına bakıldığında 3 milyon 189 bin 434 kişi olarak tespit edilmiştir. Eylül ayına göre şehirlerde yaşayan Suriyeli sayısı 24 bin 77 kişi azalma göstermiştir. İstatistiklere bakıldığında Suriyelilerin %97,7'si şehirlerde yaşamaktadır. Yabancılar tarafından yoğun olarak yerleşilen Ankara, Antalya, Aydın, Çanakkale, Bursa, Düzce, Edirne, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Kırklareli, Sakarya, Muğla, Tekirdağ ve Yalova ile yabancı yoğunluğunun Türk nüfusa oranla %20'yi aştığı 63 ildeki toplam 1.169 mahalle yabancıların ikamet başvurularına kapatılmıştır. Bu yerlere hiçbir

uyruktan yabancı kimseler kabul edilmemektedir. Bunun sebebi olarak demografik yapıyı koruma önlemleri gösterilebilir. Aynı zamanda burada yaşayan Türk vatandaşların rahatsız oluyor olmalarından dolayı yabancı düşmanlığını engellemek gibi önlemler alınmaya başlanmıştır. Türkiye’de en çok Suriyelinin bulunduğu şehir 531 bin 779 kişi ile İstanbul yine 426 bin 129 kişi ile Gaziantep, 305 bin 91 kişi ile Şanlıurfa şehirleri şeklinde sıralanmaktadır. Bu sayılara oran olarak baktığımızda en yoğun şehir %34,2 ile Kilis olduğu görülmektedir. Bu şehirde 147 bin 919 Türk vatandaşı bulunmakta iken 77 bin 47 Suriyeli burada ikamet etmektedir. Yine Kilis’i %16,5 oranla Gaziantep takip etmektedir. Bu sayılar demografik ve ekonomik anlamda bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Türkiye’de en az Suriyelinin bulunduğu şehirler 28 kişi ile Bayburt, 39 kişi Tunceli, 49 kişi Hakkâri olarak tespit edilmiştir. Oransal olarak ise %0,018 ile Hakkâri en az orana sahip şehir olarak ön plana çıkmaktadır. Suriyelilerin Türk nüfusa göre oranı ülke genelinde TÜİK tarafından yapılan sayımlara göre %3,71 olarak tespit edilmiştir. Türkiye nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişi olarak açıklanmıştır. Türkiye’deki düzenli göçmen sayısı 9 Kasım 2023 tarihi itibarıyla 4 milyon 643 bin 986 olarak tespit edilmiştir. Türkiye’de göçmen sayısının bu kadar fazla olma sebebi göç yolları üzerinde olması ve Suriye insani krizinin ilk zamanlarında uyguladığı açık kapı politikası ve sonrasında Avrupa Birliği ile göçmenler hususunda yaptığı anlaşmalar neticesinde Türkiye’de kurulan kamplara gelen mültecilerin kabul edilmesi gösterilebilir. Son dönemlerde Suriye’deki olayların azalmasına bağlı olarak ve Türkiye’nin Kuzey Suriye’deki güvenli bölgeye teşvikleri neticesinde gönüllü olarak geri dönüşlerin yaşandığı görülmektedir. 26 Temmuz 2023 tarihinde Türk İçişleri Bakanı tarafından bir programda yapılan açıklamada geri dönenlerin sayısı 562 bin kişi olarak verilmiştir. 4 Eylül 2022’de 521 bin 39 kişi 3 Haziran 2022’de 505 bin 190 kişi, 4 Nisan 2022 tarihinde 492 bin 983 kişi, 4 Şubat 2022’de 484 bin 400 kişi, 3 Kasım 2021 tarihinde 469 bin 170 kişi, 15 Eylül 2021’de 462 bin 26 kişi ve son olarak 6 Aralık 2020’de 419 bin 40 kişi’nin gönüllü olarak geri ülkelerine döndükleri tespit edilmiştir (URL-2).

Suriyeli göçmenlerin ev sahibi ülkelere akını, kaynaklar ve kamu hizmetleri üzerinde önemli gerilimlere yol açmıştır. Göçmen sayısı artmaya devam ettikçe sağlık, eğitim ve belediye hizmetleri gibi temel hizmetlere olan talep de buna bağlı olarak artmakta ve ev sahibi ülkelerin mevcut altyapıları ve kaynakları üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır (Tunç, 2015, s. 36). Örneğin, en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, okullar ve sağlık tesislerinin hem yerli nüfusun hem de gelen göçmenlerin artan ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanması nedeniyle kamu hizmetlerinde önemli baskılar yaşamıştır. Bu durum, sınırlı kaynaklar için rekabetin artmasına yol açmış ve sonuçta kamu hizmetlerinin genel kalitesini ve tüm sakinler için erişilebilirliğini etkilemiştir (Konya ve Kabaklı, 2023, s. 33).

Suriye göçünün ev sahibi ülkeler üzerindeki ekonomik etkisi çok yönlü ve karmaşıktır. Bir yandan göçmen akışı, işgücünü artırarak, yerel işletmeleri ve ekonomik faaliyeti teşvik ederek ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir (Kızmaz, 2018, s. 399). Ancak aynı akın aynı zamanda iş rekabetinin artması, ücretlerin baskılanması ve yerli işçiler arasında işsizliğin artması gibi olumsuz sonuçlara da yol açabilir (Berker, 2018, s. 83). Sorunları daha da karmaşık hale getirmek için, göçün ekonomik etkilerine ilişkin literatür çok geniş ve çeşitlidir; bazı çalışmalar olumlu sonuçlar öne sürerken diğerleri olumsuz sonuçlara işaret etmektedir. Bu nedenle, Suriyeli göçünün ev sahibi ülkeler üzerindeki gerçek ekonomik etkisi, etkilenen belirli endüstriler, göçmenlerin becerileri ve eğitim düzeyleri ve ev sahibi ülkedeki genel ekonomik koşullar dahil olmak üzere çok sayıda faktöre bağlıdır (Mahia, Arce, Koç ve Bölük, 2020, s. 667).

Sosyal ve kültürel entegrasyon zorlukları, Suriyeli göçmenlere ev sahipliği yapan ev sahibi ülkelerin karşılaştığı bir diğer önemli sorundur. Başarılı bir entegrasyon süreci, göçmenlerin yerli halkla uyumlu bir şekilde bir arada yaşayabilmelerini ve topluma olumlu katkıda bulunabilmelerini sağlamak için çok önemlidir. Ancak ev sahibi ülkeler, kendi yerli sakinleri ile gelen göçmenler arasında sosyal uyum ve kültürel anlayışın geliştirilmesinde sıklıkla önemli engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Dil engelleri, kültürel farklılıklar ve değişen sosyal normlar gibi faktörler entegrasyonu zor ve zaman alıcı bir süreç haline getirebilir (Çetiner ve Günay, 2021, s. 4). Buna ek olarak, yerli halk göçmenler hakkında önyargılara veya yanlış anlamalara sahip olabilir, bu da gerilimleri daha da arttırabilir ve entegrasyon çabalarını engelleyebilir. Sonuç olarak, ev sahibi ülkeler, hem göçmenlerin hem de yerli sakinlerin değişen sosyal manzaraya uyum sağlamalarına yardımcı olmak için etkili entegrasyon stratejileri geliştirmeye ve uygulamaya önemli miktarda zaman ve kaynak yatırmak zorundadır (Kaypak ve Bimay, 2016, s. 87).

4. Ev Sahibi Ülkelerin Suriyeli Göçüne Tepkisi

Ev sahibi ülkelerin Suriyeli göçmen akınına tepkisi önemli ölçüde hükümet politikaları ve programları tarafından şekillendirilmiştir. Bu ülkelerin göç politikaları, sosyal hizmetlere erişim, istihdam olanakları ve eğitim gibi çeşitli hususları ele aldığından göçmenlerin uyum süreçlerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Karakaya, 2020, s. 121). Örneğin, en fazla sayıda Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, bu göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için geçici koruma statüsü sağlamak, kamu hizmetlerine erişime izin vermek ve çalışma izinleri vermek de dahil olmak üzere çeşitli politikalar uygulamıştır (Tahiroglu, 2022, s. 3). Ancak, 2011 yılında Arap Baharı'nın başlamasından bu yana Arap ülkelerinde artan

değişim talebi, ev sahibi ülkelerin göç olgusunu etkin bir şekilde yönetme konusundaki kaynak ve kapasitelerini daha da zorlamaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016, s. 85).

Hükümet öncülüğündeki çabalara ek olarak insani yardım ve destek, ev sahibi ülkelerdeki Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Pirinççi, 2018, s. 48). Özellikle Türkiye, Suriyeli mültecilere hükümet düzeyinde yardım sağlama konusunda en cömert ülke olmuştur (Dindarık ve Fidan, 2020, s. 152). Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) da mültecilere barınma, gıda, eğitim ve sosyo-psikolojik destek gibi temel hizmetlerin sağlanmasına önemli katkılarda bulunmaktadır (Dindarık ve Fidan, 2020, s. 136). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) gibi uluslararası kuruluşlar, Türkiye'de dayanıklılığı artırmaya yönelik projeler hayata geçirmiş ve bu projeler binlerce insanın hayatında olumlu bir etki yaratmıştır. Ayrıca, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İnsana Yakışır İş Fırsatlarının Teşvik Edilmesi Projesi (Buz ve Uslu, 2019, s. 46) gibi projeler aracılığıyla hem Suriyeli mülteciler hem de ev sahibi topluluklardaki Türk vatandaşları için insana yakışır iş fırsatlarını teşvik etmek için aktif olarak çalışmaktadır (Pehlivan ve Karaatlı, 2020, s. 26).

Toplum temelli destek ve entegrasyon programları, Suriyeli sığınmacıların ev sahibi toplumlara sorunsuz entegrasyonunu kolaylaştırmak açısından hayati öneme sahiptir. Bu tür programlar sosyal uyumu teşvik etmeye, kültürel anlayışı geliştirmeye ve mültecilere yeni beceriler geliştirme ve kaynaklara erişme fırsatları sağlamaya odaklanmaktadır. Göç sonrası entegrasyon süreci, Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ikamet eden Suriyeli mülteciler arasında gözlemlendiği gibi, çoğu zaman göçmen aile yapısında değişikliklere yol açabilmektedir (Bimay ve Çetin, 2023, s. 1019). Bu bağlamda, ev sahibi ülkelerdeki siyasi, ekonomik ve sosyal koşulları anlamak, göçmenlerin kalma, anavatanlarına dönme veya diğer gelişmiş ülkelere taşınma gibi tercihlerini belirlemek için hayati önem taşımaktadır. Ev sahibi ülkeler, Suriyeli Mülteci Krizinin yarattığı zorluklarla boğuşmaya devam ederken, mültecilerin refahını ve yeni toplumlarına başarılı bir şekilde entegrasyonunu sağlamak için toplum temelli destek ve entegrasyon programlarına yatırım yapmak büyük önem taşımaktadır (Koca ve Özkan, 2023, s. 211).

5. Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Uzun ve Kısa Vadeli Zorluklar

Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı en acil zorluklardan biri yeterli barınma, giyim ve yiyecek gibi temel ihtiyaçların eksikliğidir (Aslan ve Güngör, 2019, s. 1616). Pek çok mültecinin uygun ve istikrarlı yaşam koşulları bulmakta zorlandığı bir ortamda barınma önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Giysi, battaniye ve ayakkabı gibi temel öğelerin kıtlığı,

göçmenlerin durumunu daha da kötüleştirmekte ve bu savunmasız nüfusun yaşadığı genel zorluklara artmasına sebep olmaktadır. Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarındaki eksikliğin bazı önemli yönleri şunlardır:

- Uygun barınma ve konuta yetersiz erişim
- giysi, battaniye ve ayakkabı gibi temel ihtiyaç malzemelerinin sınırlı olması
- yiyecek ve temiz su sağlama mücadelesi,

Emniyet ve güvenlik kaygıları Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı bir diğer önemli zorluktur. Yerinden edilme deneyimi ve "evsizlik hissi", özellikle kadınlar ve çocuklar için hassasiyetin artmasına yol açabilmektedir (Kızmaz, 2018, s. 417). Güvencesiz yaşam koşulları ve potansiyel şiddete veya sömürüye maruz kalma, bu güvenlik sorunlarını daha da artırmaktadır. Suriyeli mültecilere yönelik bazı kritik emniyet ve güvenlik endişeleri şunlardır:

- Yerinden edilme ve evsizlik nedeniyle artan hassasiyet
- Şiddete ve sömürüye maruz kalma olasılığı
- Destek hizmetlerine ve korumaya erişimdeki zorluklar,

Yukarıda sayılan maddeler dışında sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim Suriyeli mülteciler için önemli bir engel olmayı sürdürmektedir.

Türkçe konuşamayan mültecilerin karşılaştıkları dil engeli gibi benzersiz zorluklar ise çoğu zaman öğretmenlerle ve okul personeliyle iletişim kurma becerilerini engellemektedir. Ayrıca, travmatik göç deneyimlerinden ve zorlu koşullarda yaşamaktan kaynaklanan ruh sağlığı sorunları da mültecilerin refahını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Aynı zamanda, sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, mevcut fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarını daha da kötüleştirmektedir. Mültecilerin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimini engelleyen temel faktörler ise şunlardır:

- Dil engelleri ve kültürel farklılıklar
- Travmatik deneyimlerden kaynaklanan ruh sağlığı sorunları
- Sağlık hizmetlerinin ve eğitim fırsatlarının sınırlı olması (Kızmaz, 2018, s. 411).

Yeni topluluklara entegre olmak Suriyeli mülteciler için önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Araştırmalar, bu mültecilerin Türk toplumuyla entegrasyon sürecinde dil engeli, kültürel farklılıklar ve istikrarlı bir iş bulma mücadelesi gibi çok sayıda zorlukla karşı karşıya kaldıklarını göstermiştir (Shiko, 2021, s. 57). Suriyeli sığınmacıların yerel eğitim sistemine,

dile ve sosyal normlara uyum sağlamada sıklıkla sorun yaşamaları nedeniyle Türkiye'de geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitimi de bir başka endişe alanı oluşturmaktadır (Kızmaz, 2018, s. 410-411). Ayrıca Suriyelilerin Türk işgücü piyasasına entegrasyonu karmaşık bir konudur ve araştırma raporlarında çeşitli sorunlar ve iyileştirme önerileri tartışılmaktadır (Özdemir, 2017, s. 138). Bu sorunları çözmek için, Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve ev sahibi topluluklar için belirli sektör ve endüstrilerde yeni işler ve girişimcilik fırsatları yaratılmalıdır (URL-3).

Ruh sağlığı ve travma, Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı diğer önemli zorluklardır. Pek çok sığınmacının göç öncesi ve göç sonrası travmatik olaylar, geçmişteki kayıplar gibi ruh sağlıklarını olumsuz etkileyen deneyimleri vardır (Sarı, 2022, s. 633). Mülteci ruh sağlığı alanında iki temel yaklaşım modeli bulunmaktadır: travma odaklı ve bu kaygıları gidermeyi amaçlayan psikososyal yaklaşımlar (Işık ve Ertuğrul, 2022, s. 182). Kamplarda ve şehirlerde yaşayan mültecilerin göçten önceki ve sonraki deneyimlerini karşılaştıran bir çalışma, bu popülasyonda Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve diğer ruh sağlığı sorunlarının yaygınlığını vurgulamaktadır (Işık, 2019, s. 13). Ülkeler hem ülke içinde hem de ülkeler arasında sürekli olarak krizlerle karşı karşıya olduğundan, mültecilerin refahını ve ev sahibi topluluklara başarılı bir şekilde entegre olmalarını sağlamak için mültecilerin ruh sağlığı ihtiyaçlarının ele alınması gerekmektedir (Özdemir, 2017, s. 131).

Geleceğin belirsizliği ve ülkelere dönme olasılığı, Suriyeli sığınmacıların yüzleşmesi gereken ek zorluklardır. 2020 yılı sonu itibarıyla dünya genelinde 128 ülkede yaklaşık 6 milyon Suriyeli mülteci ağırlanmış olup, 2014 yılından bu yana yaşanan kitlesel göç krizi ile Suriye en büyük mülteci kaynaklarından biri kabul edilmiştir. Bu durum hiç şüphesiz Suriye ile komşu olan ülkelere diğer dünya ülkelerine nazaran daha yüksek derecede etkilemiştir. Örneğin 7 milyon nüfuslu Lübnan'da yaklaşık 1,5 milyon Suriyeli mülteci bulunmakta ve bu durum mevcut sosyal, ekonomik ve toplumsal sorunları daha da kötüleştirmektedir (URL-4). Suriye sınırına yakın kamplardaki mülteciler, çatışmaya yakınlıkları ve belirsiz gelecekleri nedeniyle öfke, hayal kırıklığı ve korku duygularını dile getirmektedirler. Bu zorlukların üstesinden gelmek, Suriyeli sığınmacıların istikrarlı bir hayat kurmalarını ve ev sahibi ülkelere olumlu katkıda bulunabilmelerini sağlamak için uluslararası toplumun uzun vadeli çözümlerini ve desteğini gerektirmektedir (Sarı, 2022, s. 635).

6. Göç Politikaları Yönetiminde Uluslararası Örgütler

Göçün uluslararası anlamda yönetim kısmında belirli çalışmalar yürüten örgütler bulunmaktadır. Bu örgütler, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'dır. Bu örgütler amaçları, üye sayıları, faaliyet alanları bakımından farklı şekillerde incelenmektedir. Bu kuruluşlar genel olarak "bir iş birliği ve müzakere türüdür ve örgütlenme egemen eşitlerin (hükümetler ya da hükümetler dışı aktörler) otonom organların aracılığı ile ortak amaçlar için sürdürdükleri bir iş birliği biçimidir" (Dedeoğlu, 2011, s. 17). Bu bağlamda uluslararası örgütler kurulurken şu temel öğeler özelinde kurulurlar:

- Bir antlaşma ya da sözleşmeyle kurulup faaliyet gösterirler.
- Uluslararası olarak kurulan örgütlerin önceden belirlenmiş amaçları vardır ve bu doğrultuda faaliyet gösterirler.
- İşleyişlerine, "üyelerine, ortak tutum ve davranışlara ilişkin ortak ilkeler benimserler"
- Genel olarak kendi üyelerini eşit ve egemen olarak kabul ederler.
- Uluslararası örgütler faaliyetlerini gerçekleştirecek organlara sahiptirler.
- Uluslararası örgütler çoğu zaman bir genel merkeze sahiptirler (Dedeoğlu, 2011, s. 17-18).

Uluslararası örgütler, faaliyetlerini ve bu faaliyet alanlarını genişletmek amacıyla çalışmalar yürütürler. Bu çalışmaların kabul merci olarak genellikle hükümet yetkilileri, yerel otoriteler, siyaset dışı aktörler, medya ve göç uzmanlarıdır. Kendilerini bu otoriteler bağlamında meşru kılmaya çalışan bu örgütler savlarını geçerli kıldıktan sonra etki alanlarını genişletirler (Korneev, 2018, s. 1677-1678). Bu örgütler göçün yönetilmesinde faaliyet gösteren çeşitli yerel ve küresel aktörler ile işbirlikleri kurarak ortaklıklar yapmayı hedeflerler. Türkiye'de IOM'un BMMYK, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) gibi küresel kuruluşlarla ortak çalışmaları bulunmaktadır. Tabii bunun yanında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, bakanlıklar, yerel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları ile yürüttüğü çalışmalarda mevcuttur. Uluslararası örgütlerin var olma sebeplerinin temelinde kullanmış oldukları stratejilerin ana amacı diğer kuruluşlar ve yerel otoriteler ile işbirliği yaparak bilgi üretmektedir (Korneev, 2018, s. 1680). Türkiye'de göç alanında faaliyet gösteren uluslararası örgütlere baktığımızda şu şekilde sıralanabilir:

-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 1966 yılında ABD'nin Newyork şehrinde kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yoksulluğun ortadan kaldırılması ve eşitsizliklerin ve dışlanmanın azaltılması için çalışmaktadır. Ayrıca ülkelere sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için politikalar, liderlik becerileri, ortaklık yetenekleri geliştirme ve kurumsal kapasite inşa etme konularında yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu kuruluşun tarihine ve çalışma alanlarına baktığımızda; dünyada yoksulluğun azaltılması ve toplumdaki gelir eşitsizliğinin azaltılması amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca temel çalışma alanları:

- Sürdürülebilir kalkınma
- Demokratik yönetim ve barış inşası
- İklim ve doğal afetlerle mücadele olarak sıralanabilir.

UNDP Türkiye temsilciliği ülkemizde 50 yıldan fazla bir süredir faaliyet göstermektedir. Türkiye'de hükümetler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör de dâhil bütün paydaşlar ile işbirliği yaparak Türkiye'de yoksullukla mücadele, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi, iyi yönetim ilkelerinin etkin işleyişinin sağlanması ve cinsiyet eşitliğinin temin edilmesi konularında çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda 1986 yılından beridir yaklaşık 100 proje hayata geçirmiştir. Ülkemizin uluslararası kalkınma işbirliğinde yükselen bir konuma gelmesi ve önemli bir küresel aktör konumuna gelmesinin de etkisiyle 2011 yılında Türkiye-UNDP Ortaklık Çerçeve Anlaşması imzalanmış ve bunun sonucunda ilişkilerimiz stratejik nitelik kazanmıştır (URL-5).

7. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü 1919 yılında Versailles Barış Antlaşması ile merkezi İsviçre Cenevre olmak üzere kurulmuştur. Kısaltılmış hali ILO olan Uluslararası Çalışma Örgütü'nün dünyada toplam 187 üye ülkesi bulunmaktadır. Bu örgütün amacı, dünyada sosyal adaletin sağlanması yoluyla kalıcı bir barış ortamı oluşturmaktır. II. Dünya Savaşı esnasında Birleşmiş Milletler Cemiyeti'nin işlevini yitirmiş olmasına rağmen bu örgüt varlığını devam ettirmiştir. Türkiye 1927 yılında ILO konferanslarına gözlemci göndermiş 1932 yılında ise tam üye olarak katılım göstermiştir. ILO sözleşme ve alınan kararları ülkelerin çalışma hayatları ile ilgili oluşturulan mevzuatlara temel oluşturmuştur. Türkiye'de de İş Kanunu, Deniz İş Kanunu, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası ve yönetmelikler bu doğrultuda şekillenmiştir. Türkiye ve ILO

işbirliği, 1960'lı yıllarda İşçi Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü ile Yakın ve Ortadoğu Çalışma Enstitüsü'nün kuruluşunda ILO'nun verdiği destek ve 1992 yılında başlatılan çocuk işçiliğine karşı faaliyetler ile devam etmiştir. Günümüzde ise ILO'NUN Türkiye ile Suriyeli sığınmacıların çalışma piyasasına entegrasyonu, kayıt dışı istihdam, aktif işgücü piyasası politikaları, tekstil eğitimi, denetim ve sertifikasyon, kadın istihdamı gibi daha küçük çaplı programları da bulunmakta olup, ülkemizde bir ülke ofisi ile temsil edilmektedir. Türkiye, ILO yönetim kurulunda 2014-2017 yıllarında asil üye olarak; 2017-2020 döneminde ise yardımcı üye olarak temsil edilmiştir (URL-6).

8. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 14 Aralık 1950 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Meclisi tarafından kurulmuştur. Bu örgütün temel amaçları, mülteci konumunda olan insanları koruma altına almak, bu doğrultuda uluslararası faaliyetler düzenlemek, göç ile ilgili çalışmalara liderlik yapmak, dünya genelindeki mülteci sorunlarını çözmekle yetkili örgüttür. Bu örgütün asıl amacı mülteci haklarını korumak ve refahlarını savunmaktır. Türkiye konumu itibariyle göç alan bir ülkedir. 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı neticesinde binlerce Suriyeli Türkiye'ye sığınmıştır. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Türkiye arasında ilişkiler bu dönemde biraz daha artış göstermiştir. Türkiye'de yaşayan mülteciler hususunda BMYK ve Türkiye işbirliği yaparak mültecilerin daha rahat bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri yönünde çalışmalar ve ortak projeler üretmektedirler (URL-7).

9. Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM)

Uluslararası Göç Örgütü kısaltması IOM (*International Organization for Migration*) acil durumlarda ihtiyacı olanlara yardım, mültecilerin farklı bir ülkeye yerleştirilmesi, yine gönüllü olarak geri dönüşlere destek vermek, göçmenlerin sağlığı, para desteği ve yasal göç seçeneklerinin desteklenmesi amacıyla kurulmuş uluslararası bir örgüttür. 1951 yılında merkezi İsviçrenin Cenevre şehri olan örgüt, ilk olarak *Intergovernmental Committee for European Migration* (ICEM) ismiyle II. Dünya Savaşından etkilenen insanlara yardım etmek amacıyla kurulmuş sonrasında isim değiştirerek bugünkü halini almıştır. IOM toplamda 173 üye devletten meydana gelmektedir. IOM, 2016 yılında tam olarak Birleşmiş Milletler çatısı altına girmiştir. Birleşmiş Milletler Göç Ajansı ismi ile de anılmaktadır (Çetin, 2022, s. 227).

IOM Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu Türkiye ofisi Körfez Savaşından sonra 1991 yılında açılmıştır. IOM'nin Türkiye Cumhuriyeti'yle ortaklığı 2004 yılının Kasım ayında IOM'ye üye statüsü verilmesiyle resmileşmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun

hazırlanmasının yanı sıra İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılında kurulmasının desteklenmesi de dâhil olmak üzere IOM ile Türkiye arasındaki ortaklık o tarihten bugüne devam etmiştir (Çetin, 2022, s. 222) Bugün Türkiye'deki misyon 31. faaliyet yılında, göç konusunun tüm yönlerini ele alarak hükümetin göçü yönetme kapasitesini desteklemekte ve geliştirmektedir. Başlangıçta dikkatini 1990'larda Iraklı mültecilerin yeniden yerleştirilmesine odaklayan IOM Türkiye, daha sonra 2011 yılında Van'daki yıkıcı depreme müdahale ile çalışmalarını acil müdahale programlarını içerecek şekilde genişletmiştir. Misyonun acil müdahale programları Suriye krizi ve Akdeniz krizinin başlamasıyla 2012 ve 2015'ten bu yana hızla büyümeye devam etmiştir. IOM, kriz sırasında göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamadaki rolünün yanı sıra, misyon göçmen yardım programları, işgücü entegrasyonu ve göç yönetimi, göç ve sınır yönetimi ve araştırmaları ve göç hareketleri ile ilgili veri toplama da dâhil olmak üzere Türkiye Hükümeti ile göçün daha uzun vadeli etkisini ele almak için yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. IOM Türkiye Bölge Ofisi'nin kapsamı yeniden yerleştirme programı kültürel oryantasyon, tıbbi kontroller ve üçüncü ülkelere uçuş düzenlemeleri yoluyla mültecileri yurtdışında yeniden yerleştirme sürecinde de önemli bir rol oynayacak şekilde büyümüştür. Türkiye'de 25 yılı aşkın operasyonel tecrübeye sahip olan misyon şu anda küresel anlamda en büyüklerinden biridir ve Ankara'daki merkez ofisi ile İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve İzmir'deki alt ofislerinde ülke genelinde 1200 üzerinde çalışanı bulunmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü, 100'den fazla ülkede faaliyet gösteren ve göç yönetimini iyileştirmek için 175 üye devleti destekleyen, herkes için insancıl ve sistemli göçü teşvik eden önde gelen hükümetler arası bir kuruluştur. 2019'da IOM, 23 milyonu hareket halinde (ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, göçmenler ve mülteciler) ve 7 milyonu ev sahibi topluluk üyesi olmak üzere 30 milyon kişiye destek sağladı. IOM, herkes için insancıl ve sistemli göçü teşvik etmeye kendini adanmıştır. Bunu hükümetlere ve göçmenlere hizmet sunarak ve tavsiye vererek sağlar. IOM, göçün sistemli ve insancıl yönetiminin sağlanmasına yardımcı olmak, göç konularında uluslararası iş birliğini teşvik etmek, göç sorunlarına pratik çözümlerin getirilmesine yardımcı olmak, göçmen, mülteci, yerinden edilmiş kişi ve ihtiyaç sahibi diğer kişilere insani yardım sağlamak için çalışır. IOM Tüzüğü, göç ile ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma arasındaki bağlantının yanı sıra kişilerin serbest dolaşımı hakkını açıkça kabul etmektedir. IOM, göç yönetiminin dört geniş alanında çalışır: göç ve kalkınma, göçün kolaylaştırılması, göçün düzenlenmesi ve zorunlu göçün ele alınması. Kesişen faaliyetler arasında uluslararası göç hukukunun desteklenmesi, politika tartışması ve rehberliği, göçmen haklarının korunması, göç sağlığı ve göçün cinsiyet boyutu yer almaktadır (Çetin, 2022, s. 235; URL-8).

10. Uluslararası Kuruluşların Göç Politikaları ve Suriyeli Göçüne Yönelik Eylem Planları

Uluslararası kuruluşların Suriye göç krizi gibi göç krizlerini ele almadaki rolü, güvenliği sağlamaya ve kitlesel göçün yarattığı zorlukları yönetmeye yönelik küresel çabaların önemli bir yönüdür. Bu kuruluşlar, göç akışlarını yönetmek için etkili stratejiler geliştirmek amacıyla çeşitli kamu kurumları ve diğer uluslararası kuruluşlar arasındaki çabaları koordine etmekten sorumludur (Bozkaya ve Kıncal, 2018, s. 117). Suriye göç krizi bağlamında, uluslararası kuruluşların Suriye'den Avrupa'ya kitlesel göçün yol açtığı güvenlik kaygılarını ele almak için ilgili paydaşlarla iş birliği yapması gerekmektedir. Bu iş birliği, göç krizlerini etkili bir şekilde önlemek ve yönetmek için tasarlanmış politika ve stratejilerin geliştirilmesini ve uygulanmasını içermektedir (Keskin ve Yanarışık, 2021, s. 62-63).

Uluslararası kuruluşlar, Suriye göç krizi gibi göç krizlerini ele almak için bir dizi politika ve strateji kullanmaktadır. Böyle bir stratejiye örnek olarak Suriye krizinden kaynaklanan göç dalgasına yönelik geliştirilen ve üç temel adıma odaklanan eylem planı verilebilir (Uzan ve Akgül, 2022, s. 216). Bu adımlar şunları içerir:

- Güvenlik tehditleri ve ekonomik zorluklar gibi Suriye'den kitlesel göçün temel nedenlerinin ele alınması
- Düzensiz göçü, ticaret anlaşmalarını ve kalkınma politikalarını ele almaya yönelik önlemler de dahil olmak üzere, göç akışlarını yönetmeye yönelik politika ve stratejiler geliştirmek
- Göç krizine birleşik ve etkili bir müdahalenin sağlanması için ilgili kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi (Bozkaya ve Kıncal, 2018, s. 110).

Bu stratejiler, göç krizlerinin yol açtığı güvenlik endişelerini ve diğer zorlukları azaltmanın yanı sıra, etkilenen ülke ve bölgelerin uzun vadeli istikrarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Keskin ve Yanarışık, 2021, s. 65).

Uluslararası kuruluşların Suriye göç krizi gibi göç krizlerini ele almadaki etkinliği, ilgili paydaşlarla iş birliği yapma ve etkili politika ve stratejiler uygulama becerileri de dahil olmak üzere çeşitli faktörler aracılığıyla değerlendirilebilir. Örneğin, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Suriye göç krizine yanıt olarak Türkiye'nin göç yönetimi politikalarını ve uygulamalarını şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Bu plan, Suriye'den kitlesel göçün yarattığı zorluklara yönelik stratejiler geliştirmek ve uygulamak için Türk yetkililerle yakın çalışmayı

içermektedir. Ayrıca, uluslararası kuruluşlar ile diğer paydaşlar arasında ağların ve bağların varlığı, uluslararası göç yönetimi çabalarının devamlılığının sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır. Uluslararası kuruluşlar ile çeşitli aktörler arasındaki iş birliğini ve iş birliğini teşvik ederek, etkili göç yönetimine ve krizlerin önlenmesine katkıda bulunabilir, sonuçta güvenlik kaygılarını ve göç krizlerinin yol açtığı diğer zorlukları ele alabilirler (Keskin ve Yanarışik, 2021, s. 68).

Sonuç ve Öneriler

Uluslararası kuruluşlar ve devletler uluslararası anlaşmalar, politikalar, özellikle Suriye göç krizi bağlamında, göç sorunlarının ele alınmasında ve önlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) uluslararası göçün yönetilmesinde yer alan kilit küresel kuruluşlar olmuştur. Kapsamlı göç politikaları geliştirmek ve uygulamak için hükümetler, hükümetlerarası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. Bu politikaların ana odak alanlarından bazıları şunlardır:

- Göçmenlerin refahının ve güvenliğinin sağlanması
- Göçmenlerin ev sahibi toplumlara sosyal ve ekonomik entegrasyonunun teşvik edilmesi
- Hükümetlerin göçü etkili bir şekilde yönetme kapasitesinin güçlendirilmesi

Bu kapsamda Suriye göç krizi durumunda, uluslararası kuruluşlar ve üçüncü ülkeler, yerinden edilmiş Suriyelilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onların ev sahibi ülkelere entegrasyonunu kolaylaştırmak için işbirliği yapmaktadırlar (Ertan ve Ertan, 2017, s. 31-33).

Uluslararası kuruluşların ve hükümetlerin ortak çabalarına rağmen, göç politikaları ve anlaşmalarının uygulanmasında çok sayıda zorlukla karşılaşmaktadır. Bu zorluklardan biri, bireylerin güvenlik, ekonomik ve sosyal faktörler de dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle göç etmesi nedeniyle göçün karmaşıklığıdır. Suriye göç krizi örneğinde, tüm Suriyeli göçmenlerin ülkelerini yalnızca güvenlik endişeleri nedeniyle terk etmediğini de kabul etmek önemlidir. Ayrıca Avrupa Birliği (AB), hem iç hem de dış politikada güvenliğe odaklanan ortak bir göç politikası geliştirmiş; ancak bu politika, aday ülkelere uygulanan dışsallaştırma ve koşulluluk nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır. Bu zorluklar, göçmenlerin farklı ihtiyaçları ve koşulları dikkate alınarak, göç yönetimine yönelik daha kapsamlı ve esnek yaklaşımlara olan ihtiyacı da ortaya koymaktadır (Bozkaya ve Kıncal, 2018, s. 92). Bu örnekten de hareketle göçün evrensel

boyutta ele alınması gereklidir. Bir ülke ya da ulusun güvenliği ya da sağlığı üzerinden alınacak göç tedbirleri günü kurtarmaktan ileriye gitmeyecektir.

Gelecekteki göç krizlerini etkili bir şekilde ele almak ve önlemek için, göç yönetimine ilişkin ileriye dönük beklentiler ve öneriler geliştirmek önemlidir. Suriye göç deneyimi, göçü yönetmeye yönelik yasal düzenlemelere katkı sağlayan ve siyaset bilimine ışık tutan bir süreci teşvik etmiştir. Göç ve göçleri önlemek üzerine herkesin kabul edebileceği iyileştirmeye yönelik temel öneriler şunları içerir:

- Kapsamlı göç politikaları ve uygulamaları geliştirmek için uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve diğer paydaşlar arasındaki iş birliğinin artırılması
- Mevcut stratejilerin zayıf olduğu tespit edildiğinden, düzensiz göçü önlemeye yönelik hükümet stratejilerinin güçlendirilmesi
- Zorunlu göçe yol açan nedenler ve göçün ev sahibi ülkelerdeki sosyoekonomik hayata etkileri konusunda daha fazla araştırma yapılması Uluslararası kuruluşlar ve hükümetler bu tavsiyeleri dikkate alarak göçü daha iyi yönetebilir ve gelecekteki krizleri önlemeye yönelik çalışabilirler (Ertan ve Ertan, 2017, s. 33). Bu sayede yaşanmakta olan ya da yaşanması muhtemel göçler üzerine hem insani önlemler alınabilir hem de olası kitlesel göçlerin önüne geçilebilir. Alınacak kararlar evrensel çerçevede düşünüleceği için göçe sebep olan olumsuz durumlar bu sayede tespit edilerek yerinde çözüm önerileri ve uygulanabilir politikalar oluşturulabilir.

Kaynaklar

Aslan, G. G., ve Güngör, F. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1602-1632.

Berker, A. (2018). Suriyeli Sığınmacı Göçün Ekonomik Etkilerinin Algılanışı. *İktisat ve Toplum*, (95).

Bimay, M., ve Çetin, E. (2023). Entegrasyon Sürecinde Göçmen Aile Yapısında Yaşanan Değişimler: Batman'daki Suriyeliler Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 1019-1935.

Bozkaya, Ö., ve Kınca, A. (2018). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-126.

Bozkurt, K. (2018). Suriye iç savaşı: Savaşın yarattığı mültecilik akımının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 1(1), 57-70.

Buz, S., ve Uslu, B. (2019). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Bireylerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı: Toplumla Sosyal Hizmet Saha Örneği. *Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1).

Çetin, E. (2022). Türkiye'de Göç Yönetişiminde Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'nün Rolü ve Etkisi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 221-241.

Çetiner, S. (2020). Uluslararası Toplumun Kitlemel Göçlere Tepkisi ve Uluslararası Göç Yönetimi: Suriye Krizi Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(46), 653-672.

Çetiner, S., ve Günay, E. (2021). Uluslararası Göçün Sosyo-Kültürel Etkilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(47), 1-21.

Dedeoğlu, B. (2011). Uluslararası örgütlerin farklı sınıflandırılma biçimleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 49, 15-30.

Delioğlu, M., ve Kalaycı, İ. (2022). Antakya'ya göç eden Suriye Türklerinin perspektifinden göç ve göçmenlik üzerine nitel bir araştırma. *ANASAY*, 6(20), 239-270. <https://doi.org/10.33404/anasay.1099146>

Dindarık, N., ve Fidan, Y. (2020). Türkiye'de mültecilerin yaşadıkları bölgelere yönelik insani yardım lojistiği: Kızılay örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 135-154.

Ertan, K. A., ve Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7-39.

İlgıt, A., ve Çetiner, Ö. (2019). Suriye Krizi Döneminde Avrupa'ya Yönelik Göçlerin Güvenleştirilmesi: Avrupa Birliği Kurumlarının Söylemleri Kapsamında Bir İnceleme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 18(2), 493-533.

ILO. (2017). Global estimates of child labour: Results and trends, 2012-2016. *International Labour Organization; International Institute for Labour Studies*.

Işık, E. (2019). *Mülteci ruh sağlığı ve göç aşamaları arasındaki ilişkide yaşam alanı bağlamının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi.

Işık, E. ve Ertuğrul, F. (2022). Mülteci Ruh Sağlığında Güncel Yaklaşımlar. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 12(1), 180-187.

Kalaycı, İ. (2016). Savaşın mazlum ve mağdurları: Hatay'daki Suriyeli çocuklar. *Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk* (ss. 1007-1018), O. Köse (ed.), Canik Belediyesi Yayınları.

Kalaycı, İ. (2018). *Ortadoğu'dan Türkiye'ye yapılan göçler 1923-2000*, Lambert Academic Publishing.

Kalaycı, İ. (2021). Historical origins of migrations of the 20th century Middle East. *International migration researches in the geography, society and culture axis* (ss. 79-94), A. Karadağ N. Karakaş ve A. Atilla (ed.), Ege University Publications.

Karakaya, H. (2020). Türkiye'de Göç ve Etkileri. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 93-130.

Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.

Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.

Keely, C. (2001). Replacement Migration: the wave of the future?. *International Migration*, 39(6), 103-110.

Keskin, İ. F., ve Yanarışık, O. (2021). Suriye göç krizi hakkında güvenlik endişeleri: Türkiye ve AB ülkeleri karşılaştırması. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 23(1), 54-70.

Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli sığınmacılar: güvenlik kaygıları ve suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 392-431.

Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli sığınmacılar: güvenlik kaygıları ve suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 392-431.

Koca, M. ve Özkan, Z. (2023). Entegrasyon Paradoksu Çerçevesinde Suriyelilerin ve Iraklıların Geri Dönme veya Gelişmiş Batı Ülkelerine Göç Etme Niyetleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 208-225.

Kolutedek M., ve A. V. Savaşgür, (2023). Hatay'dan Orta Doğu Ülkelerine Giden İşçiler Üzerine Bir Değerlendirme, *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 2023 22(1) 176-188.

Konya, S., ve Kabaklarlı, E. (2023). Göçün Ekonomik Büyümeye Etkileri: Seçilmiş Ülkeler Üzerine Panel Veri Analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(1), 20-34.

Korneev, O. (2018). Self-legitimation through knowledge production partnerships: International Organization for Migration in Central Asia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44 (10), 1673–1690.

Kuzgun, Meral. (2023). Osmanlı'nın talihsiz mensupları: Din, siyaset ve savaş üçgeninde Osmanlı'da Müslüman Türk kadını. *Savaş-Göç-Kadın Cumhuriyet'in 100. Yılına Armağan*, (ss.159-180), Ö. Faruk İncili ve M. Kuzgun (ed.), Kriter Yayınevi.

Kuzgun, Meral. (2020). Ortadoğu'daki Global Kriz: Süveyş 1956 (ss. 397- 416), *Türk Kültürüne Hizmet: Öğr. Gör. Sadiddin Öztürk'e Armağan*, İ. Kalaycı ve G. Kalmış (ed.), Gazi Kitabevi.

Kuzgun, Meral. (2015). Arap Birliğini Sağlama Sürecinde Bir Dönüm Noktası: Albay Cemal Abdülnasır Dönemi, *Dünden Bugüne Uluslararası Orta Doğu Sempozyumu*. M. Öztürk ve E. Çakar (ed.), Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayınları No: 27., (ss. 281-320).

Mahia, R., Arce, R., Koç, A. A. ve Bölük, G., (2020). "The Short and Long-term Impact of Syrian Refugees on the Turkish Economy: A Simulation Approach", *Turkish Studies*, 21(5): 661-683.

Özdemir, Ç. (2016). Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi?. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 81-102.

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140.

Pehlivan, U., ve Karaatlı, B. (2020). Kavramsal, kuramsal ve hukuki bağlamda mülteci girişimciliği: Türkiye'deki Suriyeli mülteci girişimciliğinin analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 15-41.

Pirinççi, F. (2018). Suriye'ye komşu ülkelerin suriyeli mültecilere yönelik politikaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 5(2), 39-60.

Salmaşur, Y. E., ve Şahin, B. E. (2020). Suriye İç Savaşı Sonrası Yaşanan Göç Hareketliliğinin Türkiye Demografik Yapısına Yansıması. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 85-103.

Sarı, A. A. (2022). Mültecilerin Yaşadığı Psikolojik Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Minör Bir Değerlendirme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 631-642.

Shiko, M. (2021). Suriyeli sığınmacıların, Türk toplumu ile entegrasyon sürecinde yaşadıkları sorunlar üzerine bir araştırma. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 39-58.

Şen, H. (2020). *Zorunlu göçle Türkiye'ye gelen Suriyelilerin entegrasyonu: İstanbul ili örneği*. (Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Tahiroglu, M. (2022). Göç Politikaları: Türkiye'deki Mülteciler ve 2023 Seçimleri. *Heinrich-Böll-Stiftung (Blog)(Blog)*, 2022.

Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam akademi dergisi*, 2(2), 29-63.

URL-1, <https://umhd.org.tr/page/hangi-ulkede-ne-kadar-multeci-var/341>. (Erişim, 10.10.2023).

URL-2, Türkiyedeki Suriyelilerin sayısı: <https://muhceder.org.tr/turkiyedeki-suriyeli>. (Erişim, 10.10.2023).

URL-3, https://www.ilo.org/ankara/projects/WCMS_380370/lang--tr/index.htm. (Erişim, 20.11.2023).

URL-4, <https://fikirturu.com/jeo-strateji/suriyelileri-geri-gondermek-kolay-mi/>. (Erişim, 20.11.2023).

URL-5, https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-_undp_.tr.mfa. (Erişim, 12.09.2023).

URL-6, <https://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-calisma-orgutu.tr.mfa>. (Erişim, 09.10.2023).

URL-7, <https://www.unhcr.org/tr/>. (Erişim, 09.10.2023).

URL-8, <https://turkiye.iom.int/tr/biz-kimiz>. (Erişim, 11.10.2023).

Uzan, Y. ve Akgül, D. (2022). Türkiye'nin Göçmen Kaçakçılığı ile Mücadelesi ve Suriyeli Düzensiz Göçmenler Üzerine Bir Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 201-222.

